

‘Welke culturele schatten neemt een leerling mee?’

Sabrina Alhanachi (34) deed onderzoek naar cultureel responsief lesgeven en promoveerde in februari aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. Een gesprek over haar eigen proces, de bekendheid van het concept en het raakvlak van didactiek en pedagogiek.

curriculum vitae Sabrina Alhanachi

2023 - heden
Wetenschappelijk medewerker Stichting NIV0Z

2021 - heden
Onderwijskundige/-wetenschapper en pedagoog bij
'Alhanachi Training & Advies'

2015 - 2023
Promovenda Erasmus Universiteit Rotterdam: *Creating space for culturally responsive teaching*

2020 - 2022
Wetenschappelijk docent Erasmus Universiteit
Rotterdam

2014 - 2015
Msc Orthopedagogiek Erasmus Universiteit Rotterdam

2011 - 2014
Bsc Pedagogische Wetenschappen Erasmus Universiteit
Rotterdam, lid Opleidingscommissie

Wat is cultureel responsief lesgeven?

"Cultureel responsief lesgeven is een benadering waarbij je put uit de culturele schatten die je leerlingen meenemen. Je houdt er rekening mee dat leerlingen met verschillende ervaringen, voorkennis, perspectieven, normen en waarden in het leven staan en naar school komen. In je lesinhoud, lesinstructie, communicatie en contact met je leerlingen houd je hier rekening mee. Dit heeft onder andere een positieve invloed op de betrokkenheid en de leerprestaties van de leerlingen."

Kun je iets vertellen over het proces en de resultaten van je promotieonderzoek?

"Cultureel responsief lesgeven was, toen ik begon, eigenlijk nog relatief onbekend. Anders dan wat ik verwachtte, ontmoette ik veelal weerstand en kreeg ik veel vragen over de relevantie. Nu staan mensen er meer voor open."

"Ik heb onderzoek gedaan op middelbare scholen. De houding en kennis van docenten verbeterde zichtbaar, maar het bleek lastig om ook de stap te maken om de lessen daadwerkelijk aan te passen. Het is ook niet iets dat je kunt voorschotelen, docenten moeten dit zelf doen. Uit mijn onderzoek blijkt dat als docenten interesse tonen in de individuele thuiscultuur van leerlingen, dus niet alleen in bijvoorbeeld de Marokkaanse of Turkse cultuur in het algemeen, dit ervoor zorgt dat de relatie verbetert. Dan gaat het dus om interesse tonen in wat leerlingen van huis uit meenemen en vragen wat leerlingen in zouden willen brengen in de klas."

En is er daarbij een verschil tussen leerlingen met en zonder migratieachtergrond?

"Nee, dit geldt voor beide groepen. Dat blijkt uit mijn onderzoek, maar ook uit eerder onderzoek. Om een positieve band te ontwikkelen moeten leerlingen, ongeacht hun achtergrond, ervaren dat hun docent geïnteresseerd is in hun unieke thuiscultuur. Het is overigens ook niet altijd zo dat docenten met een migratieachtergrond het beter kunnen dan docenten zonder deze achtergrond. Ze hebben wellicht een voorsprong omdat ze zich al wat competentier voelen."

Je hebt in je onderzoek gewerkt met professionele leergemeenschappen, hoe gaat dat in z'n werk?

"Binnen de scholen waren er groepjes van ongeveer acht docenten die samen aan de slag gingen met de uitdagingen binnen hun lessen. We maakten bewust multidisciplinaire groepen, zodat onderlinge verschillen al per definitie bestonden. Ze wisselden ervaringen uit en reflecteerden op wat ze tegenkwamen in hun lespraktijk. In mijn onderzoek lag de focus vooral op didactiek, dus ik vroeg ze om de lesinhoud aan te passen of een nieuwe les te ontwerpen. In de eerste drie bijeenkomsten werkten we vooral aan bewustzijn en visie op diversiteit, de volgende drie bijeenkomsten waren praktischer van aard: wat gaan we aanpassen, hoe doen we dat? Regelmatig en voldoende bij elkaar komen, bleek een belangrijke voorwaarde om verder te komen en ook daadwerkelijk tot het aanpassen van lessen te komen."

Je zegt dat de focus in je onderzoek op de didactiek lag. Je bent zelf opgeleid als onderwijskundige en pedagoog, wat is volgens jou het pedagogische deel van cultureel responsief lesgeven?

"Dat je steeds weer stilstaat bij de vraag: 'Hoe kan ik m'n leerlingen bedienen en hoe zorg ik ervoor dat deze leerling straks goed kan functioneren in een cultureel diverse samenleving?'. Dus dat is ook een stukje opvoeden. Maar ook het feit dat je telkens bij jezelf stilstaat: wat doe ik, wat weet ik, hoe handel ik? En daarnaast het investeren in de relatie waar we het eerder over hadden. Dat is echt een belangrijk element in cultureel responsief lesgeven, dat je echt om je leerlingen geeft alsof het je eigen kinderen zijn en bedenkt hoe je samen de lessen een stap verder kunt krijgen."

In het vorige nummer van de *Pedagoog* sprak hoogleraar Tim Mainhard ook over de relatie tussen docenten en leerlingen. Als ik jou zo hoor, zou cultureel responsief lesgeven bij kunnen dragen aan die relatie.

"Zeker. Het zorgt ervoor dat de leerlingen zich gewaardeerd voelen, dat ze ervaren dat hun achtergrond er toe doet. Zonder relatie kun je kinderen moeilijk bereiken. Je geeft ze het gevoel dat ze hier horen, dat ze thuis zijn op school. Door te investeren in de relatie, kan je ook weer meer informatie uit de leerlingen halen. Uit mijn onderzoek bleek overigens dat niet het aanpassen van de lessen, maar juist het interesse tonen in de individuele thuiscultuur bijdraagt aan die betere relatie."

Veel lezers van de *Pedagoog* zijn werkzaam in het onderwijs. Bijvoorbeeld als orthopedagoog op school, of in een samenwerkingsverband. Zij zullen daar ook te maken krijgen met kinderen die extra hulp nodig hebben omdat ze ergens vastlopen, terwijl de oorzaak van de problemen misschien ligt bij een gebrek aan responsiviteit. Wat zou je hen mee willen geven?

"Waar we, denk ik, van af moeten is de *deficit mindset*, de negatieve mindset ten aanzien van het hebben van een andere achtergrond. Het hebben van een andere achtergrond gaat vaak gepaard met denken in termen van achterstanden. Onze oplossing is vaak dat we blijven *mediaten*, we willen ervoor zorgen dat het kind wel die toets of die norm haalt. Maar kijk ook verder dan dat: welke eigen schatten neemt het kind mee, wat schuilt er achter de leerling? Als je je afvraagt waarom het een kind niet lukt om huiswerk te maken of waarom het zich niet goed kan concentreren, probeer dan echt open te staan voor het kind. Kijk wat je uit de thuiscultuur van het kind kunt halen in plaats van het kind vanuit je eigen normen en waarden te bezien. Kijk ook naar de fysieke context van de school: heeft elk kind dat er binnenstapt voldoende de mogelijkheid om zich er thuis te voelen?"

tekst: Bart van Gent

DPECS podcast, met
Sabrina Alhanachi
over cultureel
responsief lesgeven.

